

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (ANO) XLV (39)
Štev. (No.) 21

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES
5. junija 1986

Očetu!

Oče dragi, nepoznan,
v hribovju loškem pokopan.
Žrtev tvoja ni bila zaman,
v naših srcih bivaš spoštovan.

Trava že prerašča kraj zločina,
ne more pa izbrisati spomina,
a Križani nam s križa govori,
da moramo odpustiti.

Ko štirideset mineva let
obljubljamo ti, oče dragi, spet:
zvesti Bogu, domovini hočemo ostati,
vsak človek bo med nami brat med brati.

Spisano v spomin očetu, umorjenemu med revolucijo blizu Skofje Loke, in prebrano ob skritem grobu na kraju umora, med družinsko komemoracijo.

Domobranci - angloameriška vojska?

Tržaški pisatelj in esejist Alojz Rebula je za letošnje Mohorjevo družbo v Celovcu napisal ameriški dnevnik Oblaki Michigana s svoje-ga potovanja po Baragovi deželi. Na strani 211 navaja zanimivo domislico, ki jo on imenuje „besedno igra“ in jo je slišal verjetno v Trstu: „Domobranci — angloameriška vojska, preoblečena v nemško uniformo; partizani — sovjetska vojska, preoblečena v angloameriško uniformo...“

Splošna trditev doma je — tako uče v šolah — da je nastala partizanska vojska iz spontane želje naroda upreti se okupatorju, kar pa zanika Tito sam, ko je ob priliki prejema diplome častnega doktorja ljubljanske univerze izjavil: „Odločitev, da sem začel boj proti okupatorju, niso narekovali neki lokalni interesi (m. op. — npr. Slovenije), temveč imel sem za svojo internacionalno dolžnost, da povežemo čimveč sovražnih divizij v naši deželi, da bi čimbolj olajšali napore sovjetski armadi...“ (Glej Zbornik Svobodne Slovenije, 9. 1. 1970.) Leta 1973 pa je še dodal (Delo 24. 4. 1973): „Nacionalizem je eden najnevarnejših nasprotnikov samoupravljanja in socializma nasploh.“ Tako je začel Tito upor kot internacionalist, kar po Jukiču (Review 7, 1960, str. 20) internacionalist pomeni: „tisti človek, ki zna služiti Sovjetski zvezi brezpogojno...“ Tito ni začel upor kot slovenski nacionalist (nikdar nismo zasledili kakšnega govora o materinem jeziku — slovenskem), miti kot jugoslovanski nacionalist, saj vemo, da se je Kidrič bahal, da je pomagal zrušiti jugoslovanski nestvor. Juš Kozak pa je v Slovenskem zborniku 1945 napisal, da „se je slovenska OF takoj pridružila sovjetski domovinski vojski.“ Tako sklepamo, da je Tito začel upor kot „sovjetski patriot“.

Na Stalinov poziv komunistom vsega sveta na upor se je kot prva in edina v Srednji Evropi dvignila KPJ ter začela oboroženo vstajo, o kateri je rekel Kardelj, da naj bi bila odskočna deska za vdor komunizma v Srednjo Evropo. Začeli so z likvidacijo svojih nasprotnikov, kar je vzbudilo v teh odpor in ustanavljanje obrambnih protisil, to je Vaške straže (1942), pozneje pa Domobranci (1943), o katerih je Rupnik na sodni razpravi izjavil, da so bili sestavljeni v glavnem iz pristašev bivše SLS in da so bili v splošnem zahodno evropsko orientirani.

Hitler je 16. februarja 1943 pisal Mussoliniju: „...Najbolj pa me draži, da italijanske oblasti (general Roata — m. op., poveljnik II armade MVAC, pod katero so spadale tudi slovenske Vaške straže) formirajo oborožene organizacije, ki so pripravljene naperiti orožje proti nam, kakor hitro bi prišla priložnost. Iz teh ljudi veje sovraštvo ne samo proti Nemčiji, pač pa tudi proti Italiji... in predstavljajo nevarnost, da nam skočijo v hrbet ob angloameri-

škem izkrcanju na Balkanu, kar bi nas spravilo v zelo težak položaj.“ (V knjigi Aranz: Hitler in Mussolini, 1949, str. 71.) S tem je Hitler jasno povedal, da ve, da so ti vojaki v resnici simpatizerji zahodnih zaveznikov.

Komaj mesec po tem pismu so prišli Titovi najvišji vojaški odposlanci Velebit, Popović in Djilas v Zagreb ponuditi se nemškemu generalom, da se skupno z nemško vojsko upro izkrcanju zahodnih zaveznikov na Jadranu, kot piše sam Djilas v „Wartime“. Tako so začeli partizani pobijati angleško-ameriške padalce, medtem ko so te padalce domobranci (in Mihajlovič) ob največjem tveganju reševali, jih skrivali in zdravili. Ko so partizani pobili v Logatcu okoli 40 zaveznikovskih padalcev, je npr. tedanji poveljnik notranjskih domobrancis dal izstreliti iz domobrantskih pušk častno salvo ubitim junakom zavezniške vojske.

Ko je bil jeseni leta 1944 Tito prvič pri Stalinu, ga je ta vprašal, kaj bi on naredil ob morebitnem izkrcanju angleške armade v Jugoslaviji, je Tito odgovoril: „Odločno bi se zoperstavil.“ Tako je Tito dosegel, da je Stalin poslal pomoč jugoslovanski partiji ter naročil III. ukrajinski vojski zasledbo Beograda, ki je na ta način ustoličila partizane in preprečila izkrcanje zapadnih zaveznikovskih čet v Jugoslaviji. Tržaški nacist general Globotschnigg je tedaj sklical jugoslovanske voditelje protikomunističnih edinic in jih zaupno vprašal: „Kaj bi vi storili, če bi se zavezniška armada izkrcala na Jadranu?“ V imenu vseh je odgovoril minister polkovnik Ljotić: „Umaknili bi se v planine in se čimprej pridružili zavezniški armadi.“ (Boško Krstić: Za istoriju naših dana, 1951.)

V Münchnu je z letnico 1985 v založbi Universitas izšla knjiga Hans Werner Neulena: An deutscher Seite, v kateri je govora tudi o jugoslovanskih protikomunističnih borbah, ki so bili pozneje v taboriščih na Koroškem. Ko so 10. maja 1945 razglasili Angleži, da bodo te vojaške čete preselili v Italijo, da se tam pridružijo kraljevski jugoslovanski vojski, tega nekateri jugoslovanski oficirji niso verjeli. Zato se je polkovnik Tatalović obrnil na najvišjega angleškega oficirja majorja Williama Johnsa. Razvil se je sledeči pogovor:

„Major, kam gremo?“
Britanski major je odgovoril:
„Da se pridružimo vaši armadi v Italiji.“
Polkovnik Tatalović:
„Vaša častna beseda, major?“
Britanski major:
„Moja častna beseda.“
Pravi omenjena knjiga, da je bilo tedaj transportiranih 11.800 pripadnikov slovenske vojske in pobitih potem po partizanih v Kočevju. Konča pa: „Angleži so poslali v smrt vojsko, ki je bila pripravlje-

Sedemindvajseti maj, dan, ko so Angleži izročili komunistom prvi transport razoroženih domobrancis, se pomika vedno globlje v zgodovino, in junij, mesec trpljenja, junaštva in mučeništva, postaja neminljiv simbol, ki ga v zdomstvu leto za leto podoživljamo.

Čas teče, a ni še konec laži, ki se pleče okrog zločinov revolucije. Grobovi še niso odkriti, krivice še ne obžalovane, ne poravnane, ne raziskane.

Večina rojakov v domovini ve o teh dogodkih malo. V enih prevladuje želja po udobni nevednosti, medtem ko se drugi vedno bolj zavedajo svoje pravice in dolžnosti do zgodovinske resnice. Komunistični oblastniki pa se še trudijo, da bi zabrisali svoj zločin; s pomočjo propagandnega sistema še mečejo blato na imena svojih žrtev. Njihova vztrajnost se bori z našo zvestobo.

To je zadnja bitka revolucije; čeprav nevidna — je odločilna.

Odtod naša odgovornost, ki prehaja tudi na mladi rod. Kot vsaka, ima odgovornost za zgodovinsko resnico, svojo težo. Sprejeti nam jo je kot

del osebnega križa in ne poslušati glasov, ki nas vabijo, naj jo zavrnemo, češ — da je brez pomena.

Nekateri, celo dobronamerni rojaki, bi radi izrabili krščansko odpustanje, ki ga nosimo v sebi in ga nadomestili s prav nekrščansko pozabo, kot da zvestoba ne bi bila krepost.

Drugi bi želeli prikazati žrtve revolucije kakor neboljane zapeljance, brez lastnih idealov in prepričanja. Kot taki sicer ne bi bili vredni junaštva in mučeništva, a bi jim podelili v zameno odpustanje in pozabo.

Oglašajo se tudi glasovi, ki bi radi reševali čast tega ali onega posameznika za ceno dobrega imena večine, ki se je komunistični revoluciji uprla.

Vendar lepše slovenske bodočnosti ni iskati v brezbrizni pozabi, ne v trgovanju z resnico, pa tudi ne v tihem pokopu žrtev v pobeljene grobove.

Če hočemo, da napočijo našemu narodu boljši časi, naj zaveje veter resnice in razplamti željo po globokem spoznanju tako vzrokov ka-

kor poteka in posledic komunistične revolucije.

Slovenska tragedija se ni pričela v Kočevskem Rogu junija 1945. leta, marveč tisti dan, ko je komunistična partija sklenila pričeti, pod sovražno okupacijo, svojo revolucijo za dloseto oblasti. Tedaj, ko so slovenski komunisti postavili više svoje partijske interese kot obstoj naroda — so nevidni grobarji pričeli kopati množične grobove v Jelendolu, Teharjih, Rogu in po vsej slovenski zemlji.

Letos bo prepotovalo to zemljo mnogo rojakov iz svobodnega sveta. Hodili in vozili se bodo mimo skritih grobišč, mimo krajev, odkoder so odhajali v večnost in kjer še danes trohne dedje, očetje, bratje, pa tudi žene in matere.

Bodo zagorele letos svečke na teh nepriznanih grobovih? Jih bo obiskala procesija žalujočih? Bodo rajni ob bližini svojih sorodnikov in prijateljev kaj manj zapušteni? Ali bodo še naprej osamljeni čakali, da se omehčajo srca njih, ki so jih morili?

Marko Kremžar

Žrtve vojne in revolucije v Sloveniji 1941-45

O številu smrtnih žrtev v Sloveniji med vojno se je doma že večkrat obravnavalo. Med najbolj znanimi raziskovalci sta Ivo Lah in Dolfe Vogelnik. Med zaključki, da katerih sta prišla, so precejšnje razlike. Drugi jih navaja več kot prvi. Ker v nobeni vojni ni točnih zapiskov in statističnih podatkov o žrtvah, so to samo verjetnostni računi, ki se več ali manj bližajo realnosti.

Srbski znanstvenik dr. Bogoljub Kočović se je tudi lotil tega dela za področje celotne prve Jugoslavije in zaključke objavlja v knjigi Žrtve druge svetovske rata u Jugoslaviji (Biblioteka Naše delo, London 1985, str. 205). Študija je podprta s številnimi statističnimi podatki. Kot rečeno se omejuje na ozemlje prve Jugoslavije, ker pisca zanima, koliko prebivalcev bi morala imeti leta 1948, če ne bi bilo druge svetovne vojne. Razlika med tem in realnim številom je realna demografska izguba. Približno 50 odstotkov demografske zgube ali 1.014.000 oseb so dejanske vojne žrtve ali 6,4 odstotke celotnega prebivalstva (str. 43). Statistični osnovi za te zaključke sta štetji prebivalstva Jugoslavije iz leta 1931 in 1948.

Kar se tiče Slovenije v mejah prve Jugoslavije, to je takratne Dravske banovine, avtor pride do zaključka, da je imela Slovenija med vojno 97.000 demografske izgube in 30.000 dejanskih vojnih žrtev slovenske narodnosti.

Postavke izračuna so sledeče:

	(oseb)
Skupen demografski primankljaj	97.000
Izseljenih in pobitih Nemcev	— 29.000
Izselitev drugih narodnosti	— 9.000
	59.000

na ob izkrcanju zapadnih zaveznikov na Balkanu, da se jim takoj pridruži.“

Iz tega zapisa se vidi jasno, na kateri strani so bili domobranci od vsega početka. (pač pa ne soglašamo z naslovom knjige Na nemški strani). Bili so slovenska protikomunistična vojska, pa je morala nositi nemško uniformo. Tako se povračamo na Rebulovo domislico, ki pa ni samo besedna igra, ampak je resnična stvarnost: da so bili partizani sovjetski vojaki, domobranci pa resnično zahodno zavezniki.

td

Nerojenih vsled vojne	— 17.000
Izseljenih v Srbijo, ki se ne vrnili	— 2.000
Nevrnjeni begunci ob koncu vojne	— 11.000
Dejanske vojne žrtve slovenske narodnosti	30.000

Če tem slovenskim žrtvam vojne prištejemo 1.000 pobitih Židov in Romov ter 3.000 Nemcev in 1.000 oseb drugih narodnosti, je imela Slovenija 35.000 stvarnih žrtev vojne (str. 60).

Kot Slovence nas zanimajo žrtve vojne za celotno narodno ozemlje, katero sestavlja danes republika Slovenija, Primorska, ki je ostala pod Italijo, Koroška in Porabje. Dosegljivi statistični podatki so samo za področje in meje sedanje republike Slovenije, za ostala področja pa se samo lahko približno predvidevajo. Poskusimo izdelati nekaj pregled:

Najbrže je osnova naravnega prirastka za verjetnostni račun od leta

KONGRES SOCIALISTIČNE MLADINE

Zdaj se vrstijo kongresi v Jugoslaviji kar eden za drugim; krona bo — kot se jim zdi — kongres ZK Jugoslavije. Pred njim pa se razvijajo kongresi partij posameznih republik. In še pred njimi drugi kongresi kot sindikatov, Socialistične zveze itd.

Tako je bil aprila v Krškem 12. kongres Zveze socialistične mladine Slovenije, ki pa je izpadel nekoliko drugače, kot smo navajeni — in kot so na take kongrese navajeni doma. Iz zaključkov kongresa lahko posnemamo nekaj idej, ki so zelo zelo zanimive; še bolj pa, da so sploh lahko zagledale luč tiska.

V prvi točki končnih zaključkov je rečeno, da „nihče ne sme imeti monopola nad resnico in s tem nad odločevanjem“, kar je jasen namig na samo partijo. Zahtevali so, da se črtajo iz kazenskega zakonika člani, po katerih kaznujejo ljudi zaradi „verbalnih deliktov“ in mišljenja.

Z ogromno večino je bil sprejet predlog, da naj se omogoči odsluženje vojaškega roka v civilnih službah. Kakor tudi, da se prične javna razprava o umestnosti prekomernih investicij, s katerimi skušajo dvigniti zavoženo gospodarstvo na Jesenicah in v Kidričevem, pri čemer pa trpi ostalo gospodarstvo.

ta 1931 do 1940 preširoka. Po letu 1935 se je naravni prirastek v Sloveniji začel znatno zniževati, bil je najnižji v takratni Jugoslaviji. To realnost je pripisati v prvi vrsti vedno večji uporabi takratnih poznanih sredstev proti spočetju in splavom. Teh je bilo približno 20.000 letno. Nekateri navajajo višje številke. Zato za ta poskusni verjetnostni račun vzamemo kot realno osnovo predvojne dobe obdobje petih let 1936—1940 in medvojno dobo 1941—1945 po podatkih Statističnega letopisa SR Slovenije za leto 1983, str. 70.

V obdobju 1936—1940 je bil naravni prirast za sedanje ozemlje republike Slovenije (vključno ozemlje vrnjene Primorske) 7,63 na tisoč prebivalcev. Srednje število prebivalstva leta 1940 je bilo 1.450.332 oseb. Če bi bil vsa vojna leta naravni prirast približno enak kot povprečni zadnjih petih let pred vojno, bi morala imeti Slovenija leta 1945 1.506.522 prebivalcev, dejansko pa jih je imela 1.416.312. Demografski primanjkljaj je 90.210 oseb. Na podlagi tega podatka lahko izračunamo dejanske žrtve vojne. (Nad. na 2. str.)

Kongres tudi kritizira sindikate, da se ne potegujejo za pravice delavcev (Omenimo, da je bil bivši predsednik slovenskih sindikatov prej vodja notranje policije, sedanj pa je prišel iz sekretariata partije). Zahtevali so tudi pravico do stavk (kar je za partijo logičen nesmisel, saj so delavci vendar „samoupravljajci“ in ne morejo stavkati proti sebi!).

Mladi so na lastni koži občutili nesmisel zadnjih šolskih reform, ki so poglavje zase (o tem bomo še govorili) in zahtevajo izboljšanje učne metode in programov.

Vse te zahteve sicer nimajo legalne teže, imajo pa precejšnjo psihološko vrednost, saj kažejo, kam je usmerjena mladina, da tudi ne jemlje več partije kot voditeljice delavskega razreda, in še to, da se kaj takega sploh lahko dogodi v Jugoslaviji.

Seveda je vprašanje, koliko časa bo tako šlo: brali smo v listih iz domovine, da je po mnenju vojske vse to vrenje prišlo do točke, ko ga je treba ustaviti...

POROČILO O SPOMINSKI PROSLAVI V SLOVENSKI HIŠI BOMO OBJAVILI V PRIHODNJI ŠTEVILKI.

Zrtve vojne in revolucije

(Nad s 1. str.)

	(oseb)
Skupen demografski primankljaj	90.210
Izseljenih in pobitih Nemcev (Kočevarjev)	— 29.000
Izselitev drugih narodnosti v začetku vojne	— 9.000
	52.510
Nerojenih vsled vojne	— 18.000
Izseljeni v Srbijo in Hrvaško, ki se niso vrnili	— 500
Nevrnjeni begunci ob koncu vojne	11.000
Dejanske vojne žrtve slovenske narodnosti	22.710

Če k temu številu prištejemo približno 3.000 žrtev iz dela Primorske, ki je ostala pod Italijo, Koroske in Porabja, je druga svetovna vojna zahtevala 25.710 slovenskih življenj.

Z ozirom na celotno slovensko ozemlje moramo h gornjemu številu še prišteti 3.000 pobitih Nemcev, 1.000 Židov in Romov ter 1.000 oseb drugih narodnosti kar pomeni 30.710 žrtev vojne prebivalcev slovenske zemlje.

V navedenih žrtvah je vključenih 9.000 pobitih izmed vrnenih domobrancev, 1.000 pobitih leta 1943 na Turjaku, v Grčaricah in drugod po Dolenjskem in Notranjskem, pobiti od partizanov, ubitih v medsebojnih borbah državljanske vojne, umrli v koncentracijskih taboriščih, pobiti od okupatorjev in padli na različnih frontah mobilizirani po okupatorjih.

V prvih petih povojnih letih se naravni prirastek ni dvignil, kot je bilo pričakovati, ostal je povprečno na 9,66 na tisoč prebivalcev. Najbolj

NAŠA MLADINA ZVESTA IDEALOM

Pred nekaj tedni smo pri uredništvu zvedeli, da se pojavljajo med nami v Argentini nekakšna anonimna pisma. Ko smo se zanimali, so nam povedali, da dobiva ta pisma predvsem naša mladina, ki je bila ali je delavna v naših mladinskih organizacijah; pisma pa podpisujejo neki „nevtralni Slovenci“, ki skušajo omajati mlade v njihovem mišljenju in tako zabiti kljub v našo emigrantsko skupnost.

Ko smo se pogovarjali z večjim številom mladih prejemnikov teh pism, je bilo splošno in trdno mnenje, da na anonimna pisma ne bodo odgovarjali, ker jim je pod častjo; in tudi so se jasno izrazili, da jih taka in podobna početja ne bodo mogla omajati v zvestobi idealom svojih prednikov in prepričanju o pravdnosti njih borbe proti komunizmu.

PRED NEBESKIMI VRATI

Nevsakdanji klepet z novima slovenskim voditeljema

Smo za spravo z vsemi, ki bi nas lahko rešili

„Strašna gneča je tu,“ reče nekdo za mojim hrbtom. Najprej se nisem zmenil za to pripombo; tudi sam komaj stojim. Od vseh strani pritisakajo otroci, starci, ženske; večina jih govori rusko, drugi poljsko, švedsko...

Šele zdaj me spreleti, da sem za sabo slišal slovensko govorico. Prav nevljudno se ozrem in zagledam tovariša Milana Kučana, pravkar na novo določenega (!) šefa slovenske partije, ob njem pa Jožeta Smoleta — tistega, ki bi moral vsak čas postati predsednik Socialistične zveze Slovenije (SZDL).

Nisem mogel verjeti svojim očem, takrat pa že zaslišim svoje ime: poklicaj me je tajnik svetega Petra, pozabim na zanimiva znanca za sabo. „Kaj ste delali na Zemlji, kdaj ste umrli, zakaj želite v Nebesa?“, vsem zastavljajo enaka vprašanja, pomislim. Birokracija pač. Na vprašanje o datumu in vzrokih smrti odgovorjamo vsi enako: „danes, zaradi prevelike koncentracije radioaktivnega joda, ki ga je prineslo iz razpočene ruske elektrarne...“ Petrov tajnik pravi, da botreba po-

se je dvignil v obdobju 1951—1955 in sicer povprečno na 11,64 na tisoč prebivalcev. Od tedaj pa stalno pada.

Moremo govoriti tudi o manjkajočem naravnem prirastku. Če vzamemo samo v poštev pobite domobrance ob koncu vojne, upoštevajoč, da jih je bilo 80 odstotkov samskih, bi se jih morda poročilo 7.200. Ker je približno 20 odstotkov zakonskih parov nerodovitnih, lahko računamo na 5.760 družin z otroki. Gotovo bi te družine imele najmanj dva otroka, v resnici več, je z ozirom na minimalno število naravnih prirast v Sloveniji v povojni dobi bil prikrajšan za približno 11.000 novih življenj.

Zaradi beguncev in poznejše emigracije moremo govoriti, tudi o odstopnem demografskem prirastku. Lahko se reče, da se je v družinah prve generacije emigrantov do leta 1982 rodilo približno 9.000 otrok. Dejansko ta številka zaradi starostne strukture emigracije ne pokrije smrtnih primerov in zato ne moremo govoriti o naravnem prirastku. Bilo bi pa drugače, če bi begunci oziroma emigranti lahko ostali in živeli v svobodni domovini. Druga generacija bi se prispevala k realnemu naravnemu prirastku.

Življenjsko drevo prebivalstva Slovenije po štetju iz leta 1981 kaže močne zarez oziroma primanjkljaj v skupini prebivalstva 36, 37 in 38 let ter 63, 64, 65 in 66 let starosti (Statistični letopis SR Slovenije 1983, str. 95). To so v prvi vrsti posledice žrtev vojne, predvsem pobojev maja in junija 1945 ter emigracije in majhnega naravnega prirastka.

Slovenija v zadnjih petih letih preživlja resno demografsko krizo. Število porok in rojstev stalno pada a naraščajo smrtni primeri. Vsled tega je naravni prirast od 5,8 na tisoč prebivalcev iz leta 1980 padel na 3,1 v letu 1984. (Mesečni statistični pregled SR Slovenije, št. 11, 1985, str. 89). Prognoza za leto 1985 ni nič boljša. S takim naravnim prirastkom se prebivalstvo Slovenije stagnira in stara. Leta 1980 je umrlo 18.820 oseb, leta 1984 pa 20.214. V letu 1980 je bilo 12.377 porok, leta 1984 pa 11.225. (istotam)

Ob koncu junija 1985 je imela Slovenija 1.973.185 prebivalcev, od tega 957.216 moških in 1.015.969 žensk (istotam).

Avgust Horvat

Mogoče ne veste, da...

— da je nekaj mesecev pred smrtjo, ko je bil v ljubljanskem Kliničnem centru, Tito dal poklicati k sebi ljubljanskega nadškofa dr. Pogačnika...

MLADIKA, Trst, št. 4

IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

Tone Mizerit

Afera okoli pogrešanega inženirja Sivaka še ni zaključena. To sredo bi moral pohiteti v parlament obrambni minister Germán López, da tudi odgovarja ukaželnim poslanecem. A v trenutku, ko pišemo te vrstice, zvemo, da je omenjeni funkcionar odstopil od svojega mesta, „zaradi zdravstvenih razlogov“. Res je minister bolehal, a njegovo bolezen je ministrska funkcija kaj hitro poslabšala. Po dveh, ki sta na tem mestu že umrla (Borrás in Roque Carranza), Germán López ni hotel biti tretji. Medtem pa se je v vladnih vrstah pričelo tiho govorjenje o potrebi nekaterih sprememb ne le v območju policije, marveč tudi (in zlasti), v vrstah državne obveščevalne službe.

PES, KI NE LAJA, GRIZE

Ljudje se sprašujejo, kako je mogoče, da se dogajajo stvari, kot afera Sivak, v obdobju demokratične vlade. Da v njej delujejo ljudje večkrat dvomljive morale, ki so delovali na istih ali slinih mestih za časa vojaškega režima, bili ostro kritizirani s strani radikalov, pa še vedno ohranjajo svoje privilegije. Stvar je res zapletena, a se da razložiti. Primera ni najbolj krščansko ljubeča, a dovolj jasna, da jo uporabimo. Meni jo je posređoval nek kolega, ki ima bister pogled na področje varnostnih organov.

Država je kakor hiša, ki je v stalni nevarnosti, da jo kdo oropa. Da to prepreči, gospodar pripelje psa; velikega, hudega, takega, ki grize. Potem pa gospodar hišo proda, ali da v najem, ali odide na potovanje, ali pa umre; za današnje razlago vzrok ni važen. Pride pa nov gospodar, ki se ravno tako boji, da ga bodo oropali. Pa nima lastnega psa. Stari pes tako ostane pri hiši. A ker je navajen mesa, ne makaronov, novi gospodar mu pa ne more vedno postreči z mesom, se dogodi, da pes včasih ugrizne. Gospodar se nahaja pred težko izbiro. Brez psa ne more ostati, drugega še nima. Prevzgojitev pa je težka in dolgotrajna.

Nekaj podobnega se dogaja z radikalno vlado in varnostnimi organi v območju obveščevalne službe. Isto bi se dogajalo s katerikoli drugo stranko, ki bi prišla na oblast. Morda bi bila stvar celo manj vidna, ker bi „drug gospodar“ raje psa

— da je Goli otok, ta grozljivi jugoslovanski Auschwitz, nastal po zamisli Edvarda Kardelja, kakor mu je tudi nekoč očital general Gošnjak...

MLADIKA, Trst, št. 2

bolje krmil z mesom. Kaka struja bi morda psa celo zamenjala z drugim, bolj divjim in popadajočim. A nekaj je jasno. Kakor je danes organizirana družba, in to po vsem svetu, na severu in jugu, na vzhodu in zahodu, brez „psa“ se nobena država ne čuti varne. In pri tem naj za danes ostane.

VSAKA STEZICA POPELJE TE V ZENEVO

Včasih delo političnega opisovalca postane preveč enolično. To zlasti, kadar vidi, kako se zgodovina ponavlja, in kolo časa sovпада s kolesom povračujočih se dogajanj. Na primer, vsako leto, ko se bliža čas zasedanja Mednarodne organizacije za delo v Ženevi, prisostvujemo isti komediji med sindikalisti in vlado. Pisec se spominja teh manevrov še iz časa generala Onganía. Isto se dogaja danes pod radikalno vlado.

Ženeva je za sindikaliste forum, kjer se lahko, pred očmi vsega sveta, znesejo nad vlado. Za vlado pa je neljuba prilika, ko lahko izgubi svoj mednarodni prestiž, česar seveda neče. Enim in drugim pa je tudi neljubo razobešati notranje perilo pred vsem svetom. Tako se dogaja, da zadnji mesec pred potovanjem pride do debat, pogajanj, pritiskanj in popuščanj, in sindikalisti imajo običajno priliko, da se okristijo s kakimi ocirkami, za ceno znižanja kritičnega tona svojega nastopa pred svetovnim forumom.

Letos so sindikalisti, vsaj mavidežno, precej dosegli. Vlada je objavila dekret normalizacije CGT v roku petih mesecev, sedla je za mizo pogajanj z gremiji v zadevi organizacij socialnega skrbstva, in končno je minister za delo Hugo Barriónuevo napovedal, da bo vlada dala pristo pot paritetnim komisijam. To je storil domala ob stopnicah letala, ki ga bo popeljalo v Ženevo. Sindikalisti so potem vladi pokazali figo in izjavili, da ne bodo šli v Ženevo v sklopu vladne delegacije.

Glede normalizacije CGT pa je nastala debata. Vlada je ponudila, naj normalizacijo izvede kongres delegatov CGT. V vrstah delavske centralne pa hočejo, da bi normalizacijo izvedel centralni konfederalni komite. Vendar nekateri močni sindikati tega nečejo, in vlada je dosegla, da je nastala debata, v katero je zapleten ves sindikalni svet do take mere, da so skoraj pozabili na splošno stavko, ki bo prihodnji petek, 13. junija, na dan sv. Antona (hvala, hvala!).

Kakšna je razlika med kongresom in komitejem? V kongresu so zasto-

pani sindikati v razmerju svojega članstva, v komiteju pa številčnost nima odmeva. V nekem tukajšnjem dnevniku smo brali sledeči primer: v komiteju imajo kovinski delavci 3 delegate, letalci pa enega; v kongresu imajo letalci prav tako enega delegata, kovinci pa 60. Ubaldini hoče, da normalizacijo vodi komite (njemu gre bolj na roke); njegovi nasprotniki pa se nagibajo na kongres. Imajo tam več moči, ker veliki sindikati Ubaldinija še vedno gledajo nezaupno. Vlada si je diplomatsko umila roke, vrgla jim je kost, sedaj se pa poravnajte kot veste in znate.

KOT RIBICA SEM PPLAVALA

Zadnje dni meseca maja je Argentina znova prišla pred oči mednarodnega sveta zaradi težkega pripetljaja v južnem Atlantiku. Tukajšnja patrolna ladja je streljala in potopila tajvansko ribiško ladjo Chian Der III. Bilo je nekaj ranjenih in en mornar je umrl zaradi srčne kapi, ko je skočil v mrzlo vodo. Po svetu je bilo nekoliko ogorčenja, v Argentini sami pa precej polemike. Vendar stvar ni tako enostavna.

Znano je, da morja po raznih predelih sveta — takorekoč postajajo „mrtva morja“. Najsiho zaradi kontaminacije (onesnaženja, okuženja, mi vpije slovar tujk), ali zaradi presurovega ribarjenja, malo je morij na svetu, ki še ohranjajo zadovoljivo bogastvo rib. Med te spada južni Atlantik, kjer sedaj lovijo domala vse večje države sveta, vse ribolovske velesile.

Argentina si prilašča suverenost nad morjem do 200 milj razdalje od obale. Paradoksalno ima Argentina izredno majhno ribiško ladjevje. Dovoljuje, pod določenimi pogoji, ribji lov v tem predelu, seveda po plačilu pristojne takse. Rado se dogaja, da tuje ribiške ladje zavozijo v prepovedano področje, zaradi česar morajo ladje mornariške prefektore nenehno patrolirati ta ogromni predel. Večkrat ujamejo tatu, ki mu potem zaplenijo lov in naložijo primerno kazen.

S tajvansko ladjo je bilo enako, le da se na poziv argentinske bojne ladje ni hotela ustaviti. Poziv, ponoven opomin, opozorilni strel, in končno direktni strel. Tri tajvanske ladje so bežale, dve sta ušli, ena leži na dnu morja. Vse to v bližini Malvin, kjer tuje ladje domnevajo, da si Argentina ne bo upala preveč strogo nadzirati. Gospodarsko, politično in zlasti policijsko je delovanje argentinske ladje popolnoma opravičljivo. Vendar krivdo vsega ima neurejeni mednarodni sistem, politični in gospodarski. Nesmiselnost, depredacija, ki prazni morja, neodgovornost sprič domačih in svetovnih kriz. Kajti končno še vedno velja tista stara poezija, ki smo jo še kot otroci radi poslušali: „Za vse je svet dovolj bogat...“

kaj dosti pomagati. Sploh pa, Jože ali nisi imel 25. aprila govor ob 45. obletnici ustanovitve OF, kjer si dejal, da je bilo takrat, ob ustanovitvi OF, sprejeto načelo, po katerem lahko novo družbeno ureditev uspešno gradimo le, če bodo vsi, ki mislijo pošteno in delajo dobro, ne glede na svetovni nazor svobodno, enakopravno in zavzeto sodelovali pri urejanju razmer v Sloveniji — kaj nisi rekel tega?“

„Kaj naj si pomagam s svojim govorom na zemlji, v teh razmerah tu,“ se je razburil. Milan pa je dodal: „V prvomajski praznični prilogi ljubljanskega Dela sem med drugim zapisal, da mora biti naš pogled obrnjen v prihodnost. Kdor preveč živi v preteklosti, me vidi pravih vrednot v sedanosti. Ja, tako sem napisal. Torej kaj bi zdaj s preteklostjo, kaj bi s tem kar je bilo na Zemlji, naš pogled mora biti usmerjen na tista vrata, za katerimi se sprehaja sveti Peter.“

„Kučan, Smole,“ se tedaj zasliši z vrat. Moja sogovornika se s težavo prerivata proti Petrovemu tajniku; sam pa ostanem na mestu.

Milan in Jože se naposled vrmeta, vsa rdeča in prepotena, kakor bi ravnokar dokončala kak dolg govor na kakem važnem kongresu...

„No?“ sem radoveden.

„Nič! Preverjajo,“ pravi Jože.

„Pa partija?“ me zanima.

„O to je bilo najlažje,“ doda Milan: „Citiral sem tajniku miselj iz

svojega prvomajskega članka, kjer pravim: 'Odkar obstaja človeška družba, je v njej tudi odgovornost. Od takrat obstaja delitev dela in dolžnosti, tudi dolžnosti, narediti kaj za drugega, za družbo.'“

„In kaj so rekli na to,“ vprašam. „Tajnik je bil vznemirjen, rekel je, da sem zato sprejel položaj predsednika partije, da se žrtvujem za druge. Seveda sem pritrđil. Potem je govoril še nekaj o ljubezni do bližnjega in o neki večerji...“

„O zadnji večerji,“ dopolni Milan Jože. „Takrat je Jezus menda naročil tistim, ki so bili pri večerji, prav to, kar je Milan zapisal v prvomajskem članku.“

„Ja, res se čudovito dopolnjujeta: evangelij in komunizem,“ pristavim dvoumno. Jože pa vznesel nadaljuje: „Potem sem jaz navedel tisti del svojega govora, ki sem ga imel ob 45. obletnici OF, kjer pravim, da mora politika izražati interese vseh delov družbe.“

„In?“ vprašam.

„Potem so zaprli in rekli, da gre do preverjat.“

„V kongresnem dokumentu je na prvem mestu zahteva po moralni obnovi zveze komunistov.“

Teško sem že čakal, kdaj me bodo ponovno poklicali, vseeno pa sem bil še radoveden, kako bosta Milan in Jože utemeljevala svojo zahtevo, da bi prišla na notranjo stran nebeskih vrat.

NOVICE IZ SLOVENIJE

MARIBOR — Štirinajst slovenskih pevskih zborov se je pomerilo na letošnjem tekmovanju Naša pesem. Najboljši so bili APZ France Prešeren iz Kranja, mešani zbor Obala iz Kopra in Consortium musicum iz Ljubljane. Manjkale so pa še nekatere kvalitetne skupine, ki bi bolj natančno pokazale stanje zborovskega petja v Sloveniji.

LJUBLJANA — IBM iz Berlina je podelila tvrdki Donit znak za kakovost. Donit je dobavitelj IBM za njegove računalnike, znak pa so mu prisodili za dobavo zračnih filtrov za te stroje, ki pripomorejo k prihranku energije in varnejšim delovanju. Znak je prvič bil dodeljen dobavitelju izven ZRN.

KRANJ — Divjega petelina so začeli leta 1982 in od tedaj ga je spet pogostejše slišati. Na posvetu gorenjskih lovcev so na podlagi ekološke študije ugotovili, da to ni zadosti, saj je divji petelin ogrožen tudi zaradi planske paše, naravnih sovražnikov, propadanje gozdov. Sestavili so navodila v tem smislu; upajamo, da jih bodo tako gozdarji kot lovci upoštevali.

VRBA — Prešernov sonetni venec v slovensko-nemški in slovensko-esperantski izdaji so sredi aprila predstavili v rojstni hiši največjega slovenskega pesnika. Izdaji (Mohorjeve družbe v Celovcu) sta bili predstavljeni ljubiteljem Prešerna že prej ravno v Celovcu v prostorih Mohorjeve.

LJUBLJANA — Žensk v nočni izmeni je bilo lani skoraj za petino več kot leta 1983. Mednarodna organizacija je že večkrat opozorila državo, da je podpisala leta 1955 izjavo o prepovedi nočnega dela žensk, vendar so gospodarske razmere take, da silijo industrije h kršenju mednarodnega sporazuma.

KOPER — Polži gredo v inozemstvo. Letos jih hoče Droga iz Središča ob Dravi (kamor pošljejo odkupljene polže z obale v predelavo) odkupiti kakih 400 ton. Največ jih gre v Francijo, Grčijo, Avstrijo in Italijo. V Koprju plačajo za kilogram oddanih polžev 300 dinarjev.

MARIBOR — Letališče je v mesecu maju praznovalo desetletnico. V tem času so prepeljali okoli milijon potnikov, pristalo je 10.000 letal in prepeljali 5.000 ton tovora. Poleg tega pa služi kot pripravno letališče za nove pilote švicarske in avstrijske letalske družbe. Vsak teden pa obišče letališče boeing 707, ki pelje na progi Kairo-Nürnberg-Maribor-Kairo.

RACE — Škoprov za varstvo rastlin bo primanjkovalo, če ne bodo odstranjene carinske dajatve na uvoz surovin. Tako so ugotavljali pri Pinusu enem izmed izdelovalcev teh produktov. Ker

rabijo deviz za kupovanje surovin, gre tudi večina izdelkov v tujino, domači kmetje pa ostanejo brez zadostnih sredstev, da si — poleg umetne gnojilne in dobrega semena — zagotovijo uspešno žetev.

LJUBLJANA — Popotovanja v izvenevropske pokrajine našteva nova knjiga, ki jo je spisal Zmago Šmitk in ji dal naslov Klic daljnih svetov. Izšla je pri založbi Borec.

STARI TRG PRI LOŽU — Z novim strojem, ki so ga sami izdelali, bodo v tovarni Kovinoplastika za polovico zmanjšala število delavcev pri proizvodnji kaset. Teh naredijo sedaj letno pet milijonov in jih zaenkrat prodajajo tudi v Avstrijo in zdaj verjetno še v Veliko Britanijo.

LJUBLJANA — Levstikove nagrade, namenjene avtorjem publikacijam, namenjenih otrokom, so letos podelili Kajetanu Koviču za lirčno zgodbo Pajacek in punčka, za ilustracije v drugih delih Mariji Luciji Stupica in za poljudnoznanstveno delo Titi Kovač-Artemis.

KRŠKO — Pred sto leti je bilo tu ustanovljeno prvo pedagoško društvo Slovenije. V mesecu maju je bil letošnji posvet posvečen proslaviti jubileja in kritičnemu pogledu v razvojna gibanja predšolske, osnovne in srednješolske vzgoje ter izobraževanju učiteljev.

UMRLI SO OD 18. DO 25. APRILA 1986:

LJUBLJANA — Ivanka Prezelj; Marija Stefančič; Marija Povh; Rudolf Rupnik; mr. ph. Hinko Kavčič; Ljudmila Juvan roj. Zobjek, 66; Marija Skuk roj. Biščak; Marija Lampelj roj. Svetek; Ivan Kucler; Marija Miholjevič roj. Kumer, 76; Marija Cvar; Marija Kozole roj. Janežič; Franc Pavlin; Mirko Rajner; Marija Zore roj. Peternel; Angel Ivanuš; Peter Kocjančič; Jernej Marolt; Marica Šestir roj. Azinovič; Slavica Globelnik roj. Leban; Regina Jerič; Milan Cankar; inž. Julij Gspan; Marija Zalezina; dipl. inž. Paulo Černič.

RAZNI KRAJI — Janez Kavar, Križe; Slava Godler, Celje; Matija Šibenik, Il. Bistrica; Amalija Dolar, Novo Celje pri Zalcu; Franc Lenarčič, 77, Staje pri Igu; Jože Demšar, Urec; Anton Puc; Franciška Hafner roj. Jenko, 83, Škofja Loka; Frida Marin roj. Rapl, Gabrovka; Ivan Zaletelj, Stična; Karel Dremel, 86, Loka pri Zidanem mostu; Vida Klemenčič, Podkraj pri Velenju; Jože Udovič, Novo mesto; Marija Šmigoc roj. Klinar, Celje; Barbara Kralj, 84, Kranj; Anton Avšec, Novo mesto; Franc Stanovšek, 80, Kranj; Andrej Zalokar, 78, Domžale; Olindo Orlando, Koper; Nande špič Tržič; Stevan Viragh, Komen; Francka Janželj, Laze pri Krki; Ana Kostanjšek, Celje; Jože Božičnik, Celje; Jožica Utenkar roj. Osanič, Slov. Bistrica; Angela Gmajnar roj. Toplišek, 77, Senovo; Ivan Srebotnik, Dol pri Hrasniku.

„Poglej,“ pravi Milan: „zahteval sem moralno obnovo partije, Kristus je nekaj podobnega zahteval pri farizejih in pismoukih; si mar nisi podobni?“

„Ampak zanima me, zakaj zdaj išče podobnosti, ko si v Ljubljani in Beogradu vedno poudarjal predvsem to, kar naj bi nas ločevalo?“ vprašam. „Sploh pa zakaj ste ljudi poskušali slepiti, da ni Nebes, ko zdaj tako noro rineta vanje?“

Na te besede se je prvi znašel Jože in zavzel: „Politika je kurba!“

„Ze,“ še kar vztrajam, „kako bodo pa pogledali drugi komunisti, ko vaju bodo zagledali tu?“

„Ne skrbi,“ se spet znajde Milan: „mislíš, da so verjeli temu, kar sem zapisal v prvomajski prilogi ali pa tistemu mojemu govoru na kongresu?“

„Treba se je prilagajati,“ doda Jože: „bil sem Titov sekretar. To sem povedal tudi za Nedeljski dnevnik, to pa je, kot veš, tednik z najvišjo naklado v Sloveniji; zdaj ob svoji smrti sem bil član predsedstva slovenskega CK, in kaj vse nisem bil... Sem komunist, določili so me za bodočega predsednika SZDL, pa sem sprejel... Treba se je prilagajati. Kot član predsedstva CK, sem napadel mladinsko organizacijo, ker se je zavzemala za 'alternativne oblike služenja vojaškega roka', v civilnih službah; napadel sem jih, ker so se potegovali za neke oblike 'mi-

rovnih gibanj'... Zdaj, ko sem bil kandidiran za predsednika republiške SZDL, sem moral to preklicati... Človek se mora prilagajati! Pa gre! In to dobro! — Se pravi, šlo je; do te preklete ruske elektrarne.“

Komaj je Jože nehal govoriti, spet oba pokličeta na vrata: „Sprejeta!“

Še pomahata mi skoraj nista imela časa...

Tedaj pa od nekod priteče neki se in v roki vihti sporočilo zdravniškega konzilija ljubljanskega Univerzitetnega kliničnega centra:

„Kučan, Smole!“ vpije.

Povem mu, da sta pravkar odšla v Nebesa. Skočila za njima in ju kmalu pripelje s sabo. Milan in Jože sta poparjena in zgrožena: Na sporočilu je stalo, da so pred tremi minutami v ljubljanskem Univerzitetnem kliničnem centru oživili trupli Milana Kučana in Jožeta Smoleta, in da se morata zato njuni duši nemudoma zglasiti v omenjeni bolnišnici...

„Pa ravno sem se rešil komunizma,“ je stokal Milan, Jože pa je rohmel: „Jaz bom bodoči predsednik SZDL! Boril se bom proti razvoju medicine! Boril se bom proti razvoju znanosti, sploh! Hudiči; še žal jim bo, ker so me oživili!“ je vpil. Nato pa še pribil: „Milan, pojdi, ga greva spet lomiti tja dol!“

Milan pa: „Vidiš, vse to so nam skuhalo Rusi. V naslednji vojni že me grém k partizanom!“

Hotimir

SLOVENC V ARGENTINI

Osebne novice

Smrt: Po 91. letu starosti je umrla v Slovenski vasi ga. Franciška Virant. Družini naše sožalje!

BUENOS AIRES

ŽEGNANJE V SLOVENSKI MAŠI

V nedeljo, 25. maja, je Slovenska hiša obhajala novo obletnico. Sicer je več mejnikov v njenem življenju, ki pa so vsi strjeni v praznovanje obletnice blagoslovitve cerkve Marije Pomagaj. Na ta dan se zbere slovenska družina pri maši, ki jo je daroval dr. Alojzij Starc in med katero je prepeval Komorni zbor pod vodstvom Anke Gasarjeve, orglala pa je Anica Arnšek.

Po okusnem kosilu je v popoldanskih urah v dvorani pozdravil navzoče Tone Bidovec, ki je napovedal spored. Kot gospodar hiše je dr. Starc izrekel dobrodošlico gostom in ji nakazal finančno stran Slovenske hiše.

Nato se je voditeljica Jegličeve šole Marjana Batageljeva v prijetnem uvodu spomnila rajnega prvega „gospodarja“ msgr. Antona Oreharja in povežala njegov spomin z nastopom vseh otrok iz Jegličeve šole. Ti so pod vodstvom režiserja Frida Beznika podali v prisrčni obliki nekatere pesmi dr. Franceta Prešerna (Soldaška, Dohtar, Od železne ceste, Zdravljico) in se že iz ranih let seznanjali z vrhunsko poezijo velikega poeta.

Kot je žegnanje začelo v cerkvi, tako je tudi končalo v njej s petjem lavretanskih litanijs. Številni verniki so združili glasove naši Materi in zahvalo za vsa ta leta obstoja hiše in jo prosili, naj še naprej varuje dom in rod.

Po cerkvenem opravilu je prišel na vrsto spet družabnost, ob kateri lahko steče beseda in razvedrilo.

GB

ZVEZA SLOVENSKEGA MATER IN ŽENA

Majski sestanek, ki se je to pot zakasnil na drugi četrtek v mesecu, je bil posvečen msgr. Oreharju na zelo skromen, a prisrčen način: ob eni izmed zadnjih slik, okrašeni s slovenskim šopkom, smo se po domače pogovarjali o njem in obujali spomine, osebne ali družinske dogodke z našim pokojnim dušnim pastirjem skozi 40 let — od teh skoraj 20 v tesni povezavi z Zvezo. Ko se je ustanavljala, je namreč pomembno opomnil: „Če koristi skupnosti, je dobra,“ se je spomnila stavka predsednica Pavlina Dobovškova.

Nekatere izmed navzočih je učil še doma na gimnaziji in pozneje v taborišču. Močne, namrščene obrvi so ga naredile strogega profesorja, kar pa v resnici ni bilo. Gladko mu je tekla beseda kot vedno, prepričljivo je razlagal in si pomagal z roko, da sta se kmalu opazila njegova skrivljena mezinca. Ugibali smo, kaj pomenita, je dejala bivša študentka. „Naravno inteligenco“, je nekdo pogruntal, za kar se je smeje zahvalil s skromnim odgovorom: „Morda, morda...“

Zlepa ni dal slabega reda in, če je le mogel, je rad zagovarjal mladino, za katero je pa bil večših v nekaterih stvareh silno nepopustljiv...

Spomnili smo se njegove bolezn v grlu, ko smo v strahu zanj molili devetdnednico. Hvala Bogu, dobro se je izteklo tisto obdobje v taborišču! Ni zameril, če je padla kaka opazka na račun njegovega posluha — še sam je kaj dodal.

Vedno je vprašal po zdravju družine; vsakega je poznal po imenu. Nevsiljivo se je približal, njegova prisotnost je bila vedno zaželena. Vse je počastil z obiskom, če je le mogel.

Skoraj vse navzoče je poročil, jim svetoval, ko so ustanavljali svoje družine. Skrbel je zanje in tako mimogrede vprašal: „Ali že delate hišo, da boste v svojem, da boste pod svojo streho?“ Bil je z nami v veselju in žalosti, smo ugotovile soglasno.

Pomenljivo srečanje je doživela Bedenčičeva družina, ki se je tik pred ljubljanskim predorom prvič srečala z njim, je povedala ga. Marta. Povezani so ostali do zadnjega, ko je pokopal skoraj 92-letno Bedenčičevo mamo dva tedna pred njegovim odhodom v večnost.

„Pogrešali ga bomo,“ je dejala gospa s Pristave: „Kamor je šel, nam je

pisal,“ je obžalovala druga iz Ramos Mejje, itd....

„V marsičem nam je lahko za vzor,“ je rekel naš asistent zveze dr. Jure Rode ob zaključku. Na tri važne lastnosti, pa je še posebej opozoril: Vedno je molil za vse, zlasti za mrtve in se jih tudi javno spominjal. V svojih pridigah je rad omenjal pokojnega škofa dr. Gregorija Rožmana in druge sbrate. Vidna pa je bila tudi njegova velika ljubezen do slovenske knjige. Imel je bogato knjižnico, verjetno najpopolnejšo v Argentini.

Z gorečo prošnjo za njegovo plemenito dušo smo sklenile spominski sestank.

Slovenski šopek pa je predsednica Pavlina dr. Dobovškova položila na oltar v cerkvi Marije Pomagaj, kjer je msgr. Orehar tolikokrat maševal. Naj pri Boga prosi za nas!

Hvaležna Zveza slovenskih mater in žena

PREDAVANJE ARH. VOMBERGARJA

Na roditeljskem sestanku Slomškove šole v nedeljo 13. aprila je govoril staršem in učiteljem arh. Jure Vombergar. Kot oče številne družine in slovenski javni delavec je pripravil razmišljanje o sodobni vzgoji. Iskal je korenine sodobnih problemov v vzgoji prejšnjih rodov, pa osvetlil tudi pozitivne in negativne strani sodobnosti in preteklosti. V živahnem razgovoru se je pokazalo, da se predavatelj lotil zelo aktualne teme, ki kar vabi k razmišljanju.

TOMBOLA

Slovenske ustanove v Velikem Buenos Airesu že nekaj let sem z uspehom uporabljajo družabno igro tombolo za zbiranje finančnih sredstev. So rojaki med nami, ki ne zgrebe nobene tombole, in teh ni malo, očitno jim je ta igra v veselje, obenem imajo pa še prijetno zavest, da pomagajo našim skupnim ustanovam. Ob tem je pa še vedno prisotna možnost, da zadeneš glavni dobiček ali pa kako tolažilno kvaterno ali činkvin. V Slomškovem domu je bila to leto tombola v nedeljo, 20. aprila. Buenosaireska jesen je muhasta, posebno letošnja je precej deževna, a za v nedeljo je bilo vreme kot naročeno, tako da je lepo število rojakov prihitelo na vrt Slomškovega doma. Glavni dobiček hladilnik ali zmrzovalnik je zadel ga. Drev, ostalih 70 tombol, 150 činkvinov in 150 kvatern je pa tudi kmalu našlo svoje lastnike.

OBČNI ZBOR

V nedeljo, 27. aprila je odbor Slomškovega doma na letnem občnem zboru polagal obračun o svojem delu v preteklem delovnem letu. Predsednik Jerneji Tomazin se je uvodoma s spominjskimi besedami in molitvijo spomnil članov in članic, ki so za vedno zapustili vrste Slomškovega doma in pozdravil nove članice in članke, ki so povečali družino Doma. Po podanih poročilih se je razvil živahen razgovor o delu Doma in življenja v njem. Poudarila se je potreba po večjem ekipnem

KRIZANKA

Vodoravnno: 1) Pritrđi z žebli! 6) Del cerkvenega poslopja. 11) Razbija. 12) Enota časa. 14) Pravkar narejeno. 15) Prva žena. 16) Zidovi. 18) Znaš 19) Pomožni glagol. 20) Morska riba (4. skl. ednine). 22) Egiptovsko božanstvo. 23) Lastno pripadniku velikega azijskega naroda. 25) Nedoločni zaimek 2. skl. ednine). 27) Prožen. 28) Skromno bivaljšče (3. skl. dvojine). 31) Udarec z batom. 32) Nekdaj visok državni uradnik. 33) Domača vprežna žival. 35) Član Družine. 36) Darilo. 37) Služabnik v livreji. 39) Kmečki naziv za očeta. 41) Veznik. 42) Lega. 44) Ploskovna mera. 45) Ukazano delo. 46) Veliki prerok.

Navpično: 1) Ženska, ki pleše (2. skl. množine). 2) Podzemeljski prekopi. 3) Je v posesti. 4) Bismut. 5) Prvi del dneva. 6) Za nobeno rabo. 7) O-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11				12	13		14		
15			16			17		18	
19			20			21		22	
		23				24			
25	26					27		28	
29				30		31			
		32		33	34		35		
35				37			38	39	40
41			42				43		44
45									46

sebnih zaimkov. 8) Pravkar storjeno. 9) Odkrhnjen drobec lesa. 10) Športna panoga. 13) V urejenih predsedkih. 16) Rahel venter (3. skl. množine). 17) Samostalniško rabljen števnik (2. skl. ednine). 20) Sodobna francoska pisateljica. 21) Obdana z ovajem. 23) Paznik v jeti. 24) Obdano s pribitimi ploščami. 26) Velika sodobna. 28) Matematični znak. 30) Hrib pri Beogradu. 31) Omiljuje. 34) Del o brazu. 36) Okrajšava jugoslovanske denarne enote. 37) Livada. 38) Osebnih zaimkov. 40) Naplata. 42) Predlog. 43) Običajna pritrđilnica.

delu v odsekih, da se tako razbremenijo odgovorne referente in se ob splošnem pomanjkanju časa opravi tudi nekaj potrebnega dela v korist skupnosti. Pri dopolnilnih volitvah so bili izvoljeni Janez Čeč v finančni odsek, Jure Pintar v gospodarski odsek, Helena Malovrh v kulturni in Katica Čeč v ženski odsek. Pri predlogih, ki so bili sprejeti, je vredno omeniti predlog odbora, da občni zbor sprejme načelno stališče pri reorganizaciji predstavniške organizacije Zedinjene Slovenije po načelu: pot člana v slovensko skupnost vodi preko slovenskih domov v Zedinjeno Slovenijo.

PREDAVANJE

LIC. TINKE ŠUŠTERŠIČEVE

V okviru ženskega odseka Slomškovega doma, ki ga vodi ga. Metka Tomazin, je predavala v nedeljo 18. maja lic. Tinka Šušteršič o Zdravi prehrani. Zdravje je podlaga za vsako človekov dejavnost. K zdravju pa odločilno pomaga zdrava prehrana. Na videz je stvar samoumevna, pa vendar ljudje ravno pri tako preprosti stvari delajo napake in si pokvarijo zdravje. Predavateljica je iz svoje bogate izkušnje nanizala vrsto koristnih navetov številnemu občinstvu.

OBVESTILA

SOBOTA, 7. junija:

Redni pouk Slovenskega srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15.

Občni zbor Slovenskega katoliškega starešinstva ob 17. uri v Slovenski hiši.

V Slovenski hiši ob 20. družabni večer z asadom in žrebanjem.

NEDELJA, 8. junija:

Procesija Sv. Rešnjega telesa ob 15.30 v zavodu Don Bosco, Ramos Mejja.

18. Redni občni zbor Zavetišča „dr. Gregorija Rožmana“ ob 10. uri v prostorih Zavetišča.

Občni zbor Društva Slovenska pristava (po maši).

TOREK, 10. junija:

Študijski popoldan v Slovenski hiši ob 15.30 uri v prirediteljskega odseka ZS.

ČETRTEK, 12. junija:

Seja izvršnega odbora Zedinjene Slovenije ob 20. uri v družbenih prostorih

SOBOTA, 14. junija:

Redni pouk Slovenskega srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15.

IV. kulturni večer SKA ob 20. uri v gornji dvorani Slovenske hiše. Predava Tone Brulc: „Nekaj opomb k najnovjšim teorijam slovenske zgodovine“.

NEDELJA, 15. junija

Letni občni zbor Mutuala Sloga ob 11. uri v Slovenski hiši.

SREDA, 18. junija:

Sestanek Lige žena-mati v San Martinu. Predaval bo župnik Jože Škerbec: „Judovstvo večeraj in danes“.

NEDELJA, 22. junija:

Informativni sestanek Sloge v Hladnikovem domu v Slovenski vasi ob 10.30 uri.

Proslava šolskih otrok ob 16. uri v Slovenski hiši.

SOBOTA, 28. junija:

Redni pouk Slovenskega srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15.

V Slomškovem domu počastitev žrtv komunistične revolucije ob 20. uri.

NEDELJA, 29. junija:

V Slomškovem domu ob 9. uri sv. maša za vse žrtve komunizma.

NEDELJA, 6. julija:

Informativni sestanek Sloge v Slomškovem domu po maši ob 10. uri.

MALI OGLASI

Trgovina

Delikatosa Franc Vester — Gana 119 - Capital - (1 kvadro severno od postaje Liniers):

Delo — dobi

Iščemo upokojeno bolničarko (tudi domačinko — Argentinko). Na razpolago opremljena soba in hrana. — Plača po dogovoru. T. E. 625-0820 in 625-3548 (uradne ure).

Arhitekti

arh. Jure Vombergar — Načrti za gradnje stanovanjskih hiš, industrijskih in trgovskih stavb. — Av. Gaona 2776 - 1706 Haedo T. E. 659-1413

Pogrebni zavod

Pogrebi - prevozi - poroke - rešilni avtomobili: Zavod "ORIENTE" SRL. Rep. O. del Uruguay 2651, San Justo. T. E. 651-2500.

Gospodarstvo

Lavarovanja M. in H. Loboda — Sarmiento 385, 1. nadst., pis. 10 - Buenos Aires - od 11 do 18.30 - T. E. 312-2127

Kreditna zadruga SLOGA — Bm. Mitre 97, 1704 Ramos Mejía - T. E. 658-6574, 654-6438. Od poned. do petka od 15. do 19. ure.

Mutual SLOGA — Bm. Mitre 97, 1704 Ramos Mejía - T. E. 658-6574, 654-6438. Od poned. do petka od 15. do 19. ure.

Cena največ štirih vrstic A 2 za enkratno objavo, za ves mesec — 4 številke — A 6.

Letošnje

KOLINE

bodo na razpolago

na Pristavi

v soboto, 14. junija
od 18. ure naprej.

V nedeljo, 15. junija
ob 12. uri.

K O S I L O

Vabi Društvo Slovenska pristava

Slovinci v Evropi

Pred 400 leti je v Tübingenu-Derendingenu umrl Primož Trubar. Tam je tudi pokopan. Primož Trubar zasluži, da se ga ponovno spominjamo. Slovenci v Nemčiji so v Tübingen-Derendingenu leta 1967 priredili prvo Binkoštno srečanje, katerega se še vedno radi spominjajo. Na prireditvi jih je bilo okrog 500.

Na vnebohod, 8. maja, so priredili Slovenci v Derendingenu v počastitev spomina Primoža Trubarja versko-kulturno slovesnost, h kateri so vabili tudi slovenske evangeličane. Popoldne je bila maša v tamkajšnji evangeličanski cerkvi, po maši pa spominska proslava v Trubarjevem domu (Truberhaus).

Pred kratkim je bil „povabljen“ dr. Vekoslav Grmič, da predava našim delavcem v Nemčiji. Kot je bilo pričakovati, je hvalil režim in „svobodo“ v SRS, obenem pa je doma v časopisih hudo napadel delo slovenskih izseljenskih duhovnikov in Našo luč.

Album dveh plošč, posvečen Johannesu Brahmju, je dobil nagrado

Zedinjena Slovenija — Šolski odsek

ŠTUDIJSKI POPOLDAN

„DOM, SOLA IN SVET OKOLI NAS“

Govori G. ZORKO SIMČIČ

SLOVENSKA HIŠA — 10. JUNIJA 1986 — OB 15.30 URI
Vabljeni slovenski učitelji in vsi, ki jih slovensko šolstvo zanima.

S K A

4. KULTURNI VEČER XXXIII. SEZONA
NEKAJ OPOMB K NAJNOVEJŠIM TEORIJAM
SLOVENSKE ZGODOVINE

Tone Brulc

Predavanje bo v soboto, 14. junija, ob 20. uri v gornji dvorani Slovenske hiše.

„Grand Prix du Disc“ v Parizu. Pod vodstvom avstrijskega dirigenta Leopolda Hagerja je snemanje teh plošč doseglo veliko priznanje med svetovnimi kritiki. Program vključuje „Rapsodijo za alt, moški zbor in orkester“, kjer nastopa kot solistka

Slovenka Marjana Lipovšek, priznana pevka v mednarodnem okolju. Lipovškova ima na programu nastop na slavnem Salzburškem festivalu pri operi „Die Schwarze Maske“ poljskega skladatelja Krzstofa Pendereckija. Delo se bo prvič izvajalo v Salzburgu 15., 18., 22. in 27. avgusta.

V nedeljo, 13. julija

TOMBOLA

DUHOVNEGA ŽIVLJENJA

v Slovenski hiši

TABLICE SO ŽE V PRODAJI

Za vsakih 5 kupljenih v predprodaji
dobite eno nagradno.

Vsem prijateljem in znancem sporočamo, da nas je 31. maja 1986 zapustila in odšla po večno plačilo h Gospodu naša draga žena in mati, gospa

Anica Zihert roj. Kotlušček

Iskrena zahvala g. Francetu Gromu za duhovno tolažbo in dr. Juretu Rodetu za molitve in vodstvo pogreba. Posebna zahvala družinam Leberjevi in Zorčevi za njihov trud. Enako zahvalo izrekamo vsem sorodnikom in prijateljem, ki so nam bili v tolažbo.

Zalujejo:

Jože, mož
Jože in Peter, sinova
Bernarda in Beti, snahi
Monika, German, Erika, Adrijan in
Maksimilijan, vnuki
Helena por. Mramor z družino ter Francka,
Marija in Sonja, sestre.

Buenos Aires, Polica, Velika Slevica

Izgubili smo dolgoletno odbornico, plemenito ženo po duhu in srcu, gospo

Terezijo dr. Voršičevo

Bog naj jo nagradi za njeno delo!
Ohranimo jo v hvaležnem spominu in molimo zanjo!

Zveza slovenskih mater in žena

Vsem prijateljem in znancem sporočamo, da je v mladih 31. letih nepričakovano odšel k večnemu počitku dragi sin in brat

Rudi Dolenc

v četrtek, 22. maja 1986.

Zahvaljujemo se gg. M. Borštnarju in dr. A. Starcu za podelitev zakramentov, molitve, mašo in vodstvo pogreba na pokopališče Villegas. Prav tako naj gre zahvala vsem, ki so nam bili v tolažbo in pomoč, pokojnika kropili in ga pospremili na zadnji poti.

Zalujoči:

Francka, mama
brata Lojze in Jože
sestre Olga in Marta, svakinja Marina
in ostalo sorodstvo.

San Justo, Buenos Aires.

FRAN MILČINSKI

Prički brez gnezda

Počasi je stopal, nikamor se mu ni mudilo; mirno in brez nervoznosti je užival naslado zavesti, da mu je odprta bogata izber najrazličnejših užтков. Božal je dvajsetak in v mislih že sedel v restavraciji blizu kolodvora, tam imajo imeniten golaž, dvakrat bi si ga naročil in dve fini žemljici bi vanj podrobil... Kolodvor! Še peljal bi se lahko klobas, v škofjo Loko, na Jesenice — povsod ima znance...

Prišel je mimo trafike — pol trafike je njegove, ako le hoče. Že pride vse na vrsto, le počasi! — si je mislil. Izbere dovolj! — Če hoče, lahko stopi v ono prodajalno in si kupi klobas, sira, ribice, kracje rženega kruha — ne bi bilo slabo. Ali bi potem dišalo pivo! Po pivu pa časa dobrega vina! Pomislil je, kje ga hvalijo, da točijo najboljše. Od tod mu je skočila domišljija na kuhano vino — to bi lahko doma pripravila žena, ko bi ji vsega skupaj nosil, česar treba. Zbudil so se mu rodbinski čuti. To bi žena gledala! Škoda bi se ji pač zdelo denarja, toda srkala bi jo le, sladko pijačo — o, kuhano vino ji gre v slast! Potem vsaj ne bo zabavljala, kakor bi drugače, če bi potratil ves denar sam. Fant ga tudi rad pije... Ko se je spominjal žene in sina, se je nehote spomnil tudi svoje nadobudne hčerke Mici in tako morebiti ni bil goli slučaj, da so ga prinesle noge pred gostilno „Pri belem jagnjetu“, kjer je tačas že dolge tri tedne delovala njegova potomka.

Mici je bila stara šestnajst let, zdrava in tako prikupna, kakor je prikupno vsako zdravo dekle šestnajstih let. Vrh tega je imela pri mladih natakaričah zelo čislano lastnost, da je bila precej omejena. Ta lastnost, ki jo radi nazivljejo s tujo besedo „naivnost“, daje mladim dekletom poseben čar in nepremagljivo vpliva na moška srca. Za račune ni bila; naj se je še tako praskala z drobnim svinčnikom za ušesi, pri računih ji je šlo vedno navzkriž — zato se pa tudi ni nikdar poganjala za odgovorno mesto plačilne natakariče, ampak je bila zadovoljna z vlogo donatalka. Tudi v drugih panogah človeških znanosti je bila bolj slabo podkovana; o tem je pričal za njen priimek „general Radecki“, kakor so jo nazivali v tej gostilni. Tega slavnega vojskovodjo je bila namreč imenovala, ko jo je nagajiv gost vprašal, kdo je ogrski kralj. Nosila je veliko rdečo pentlje v laseh in en enoletni prostovoljec so bili resno zaljubljeni vanjo.

Mračilo se je. Mici je sedela pri oknu in ni mislila čisto nič; redka in občudovanja vredna je ta sposobnost, toda Mici jo je imela, znala je celo spat z odprtimi očmi. Iz las je potegnila iglo, dregala si z njo po zobeh in jo brisala v mizni prt, kajti snažnost ni bila baš najodličnejša njena lastnost navzlic štirim tako imenitnim oboževalcem in reči pentlji v laseh.

V tem njenem počenjanju je niti ni

motil gost, ki je vstopil pri stranskih durih. Ozrši se po sobi se je tajinstveno namuzal; sedel je v mračni kot in čakal. Gojil je nado, čim bodo otrebljeni zobje, se bo nemara ozrla mlada dama po torišču svojega delovanja, ga zagledala in mu naklonila svojo skrb. Nada se mu je spremenila celó v željo, ko so se odprla kuhinjska vrata in so prijazno zadišala pražena jetreca. Ta duh je na mah potisnil v ozadje vse neštete druge užitne možnosti in pražena jetreca so postala sklep in predmet poželenja. Toda Mici je obrnila iglo in kazalo je, da se za zobmi loti ušes, in samotni gost bi bil skoraj prisiljen, da s primernim ropotom opozori mlado damo pri oknu na svojo prisotnost, da mu ni prihranil tega dela gospod krčmar, ki je mrmraje prišel iz kuhinje in jezno pričel prestavljati stole, rekoč: „Babnice zanikrne!“ Ta odgovor pa menda ni veljal stolom.

Zdaj je zagledal krčmar v mračnem kotu sedečega Kocmurja; vlnudnost se mu je razlila po rdečem obrazu in je vprašal: „Gospod, ste že naročili?“ Prižgal je elektriko.

„Pražena jetreca, če bi se dobila, in vrček piva!“ je naročil Kocmur.

Gospod krčmar se je ozrl po sobi in osorno zaklical: „Irma! Tu za gospoda enkrat pražena jetreca in vrček piva! Le urno!“ Postavil se je h kuhinjskim durim, da je iz sladke nirvane prebudeno Irmo ošvrknil z bliskom svojih oči, ko je morala mimo, in s polglasnim pozdravom: „Trampelj!“

Obrnil se je, se opravičil potem proti gostu in s servijeto zbrisal z mize nekaj drobtin ter rekel: „V treh dneh gre!“

Kocmurja je presenetilo ime Irma. Ni vedel, da se natakariče, krščene na ime Marije, jadrno hité prekrstiti v Irme, čim se lotijo častitega točajskega poklica, ker je Irma bolj gosposko ime in zato primernejše odličnemu poklicu, ki jih spravlja v najbližji stik z visoko gospodo. Že je dvomil, ali je to njegova hči in ali se ni morebiti zmotil. Oštirjeva opazka, da v treh dneh gre, se je strinjala z navadami njegove hčerke... Nerodno se mu je zdelo, da se bo zdaj nemara moral razodeti kot oče te „trampelj“ imenovane gosposkiče in sla po praženih jetrcih mu je silno upadla.

Gospod oštir je prijazno zabaval gosta dalje. „Lena, da kar smrdi! In nerodna kakor klada! Na črepinjah mi je škoda naredila še enkrat toliko, kakor je zaslužila. In — toda je bolje, da ne govorim!“

Kocmurju se je videl položaj bolj in bolj kočljiv. Treba kar koj jasnosti! Zato je vprašal: „Od kod pa je deklica?“ „Od kod neki! Ljubljanska srajca! Njeni ljudje tudi niso kaj prida. Zadnji čas mi je venomer prežal okoli gostilne kakih deset let star pobalin; sem ugibal, kaj hoče, pa je bil njen brat — z miz pa so šle žemlje kakor kafra, vem, da mu jih je dajala. Pa morebiti kaj drugega tudi še. Komaj čakam, da se je znebim.“ Nagnil se je zaupljivo h gostu in mu z glasom, katerega vonj je vzbujal najlepše spomine na rujno kapljico, zašepetal: „Veste, njen oče je tudi že sedel v Gradiški!“

Kocmur je spričo razjasnjena položaja sklenil, odredi se užtku praženih jetrec. Vstal je in segel po klobuku,

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE
REDACCION Y ADMINISTRACION:
RAMON L. FALCON 4158
1407 BUENOS AIRES
ARGENTINA
Teléfono: 69-9503

Glavni urednik:
Tine Debeljak ml.

Uredniški odbor:
dr. Tine Debeljak, Tone Mizerit,
dr. Katica Cukjati, Gregor Batagelj

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 5775
TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 3824
Registro Nacional de la Propiedad
Intellectual N° 299831

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1986:
Za Argentino A 24, pri pošiljanju po
pošti A 25; Združ. države in Kanada
pri pošiljanju z letalsko pošto 69 USA
dol.; obmejne države Argentine 53 USA
dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija,
Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Ka-
nada in Evropa za pošiljanje z navad-
no pošto 45 USA dol.
TALLERES GRAFICOS "VILKO" S.R.L., ESTA-
DOS UNIDOS 425, 1101 - BUENOS AIRES -
T. E. 362-7215